

Projekt sociaal beheer van woningen, deel II

Een nieuwe start in de Begijnhofwijk.

Reeds in 1988 liep in de Begijnhofwijk – op initiatief van het RISO-project Derde Leeftijd – een project „Blokken” in het Timmerwerfcomplex van de sociale Huisvestingsmaatschappij de Brusselse Haard. De sociale begeleiding werd voornamelijk in praktijk gebracht door middel van bewonersvergaderingen en resulteerde o.a. in de aanwerving van een huisbewaarder voor dit complex en het organiseren van een reeks informatievergaderingen. De feitelijke vereniging Sociale Begeleiding Brusselse Haard zou dit project overnemen waardoor de RISO-inbreng werd stopgezet. De perikelen van deze feitelijke vereniging kan u elders in dit jaarverslag lezen.)

In maart 1992 nam RISO-Brussel de draad van sociale begeleiding in de Timmerwerfstraat en -kaai weer op. Bovendien werd een opbouwwerker (komende van het in Koekelberg afgesloten project Dienstencentrum Jourdan, zie elders dit nummer) ingezet in het wooncomplex gelegen in de Houthulstbosstraat, Diksmuide- en Ieperlaan.

In de periode maart-september maakten de RISO-werkers deel uit van het team van de feitelijke vereniging. De properheids campagne door dit team georganiseerd kende haar eindpunt in mei en werd ook mee gevoerd in de complexen Houthulst en Timmerwerf, eerder als peiling naar respons van de huurders. Daar de basiscontacten nog niet terdege waren gelegd, kende de actie in die twee complexen matig succes.

Doelstellingen.

Algemeen doel voor dit projekt behelst het verbeteren van de leefbaarheid in en om de sociale woon'blokken' gelegen aan de Houthulstbosstraat en Timmerwerfstraat en -kaai. De leefbaarheid betreft enerzijds de materiële accommodatie / uitrusting van de woningen en anderzijds het samenleven binnen de blokken en de relatie tussen de bewoners van de appartementen en de wijk.

Konkreter gaat het dan om de uitwerking van een tweetal pistes:

1) uitbouw zelforganisatie (organiseren en begeleiden van bewonersvergaderingen en/of werkgroepen): o.a. via aangepaste informatie, overleg- en inspraakkkanalen.

2) organisatie van activiteiten gericht naar specifieke doelgroepen (alle bewoners, vrouwen, kinderen).

De verdere projectbeschrijving zal per complex gebeuren.

Werkzaamheden in het Timmerwerfcomplex.

Het gaat hier om het complex gelegen aan de Timmerwerfkaai en de Timmerwerfstraat. Het geheel dateert van 1937 en telt tachtig appartementen (8 ingangen). 69,7 % is van Marokkaanse, 15,5 % van Belgische en 14,8 % van een andere nationaliteit.

Aangezien de werking een tijd had stilgelegen was het nodig opnieuw contacten te leggen met de huurders; deze staan eerder wantrouwig tegenover tijdelijke sociale projecten. Bij ongeveer de helft van de titularissen werden enquêtes afgenomen.

De resultaten van de vragenlijsten stoffeerden de agenda van de bewonersvergaderingen. De opkomst van bewoners bij die vergaderingen is redelijk representatief voor de huurdersamenstelling van het complex met zowel Belgen, migranten, mannen en vrouwen van alle leeftijdsklassen. Ook de kwalitatieve inbreng was goed.

Ondanks een aantal onderlinge spanningen tussen huurders, beseffen de meeste aanwezigen het belang van een gezamenlijke actie. Aan het eind van de eerste vergadering werden drie werkgroepen opgericht die een aantal voorstellen aangaande de werking zouden uitwerken; tevens werd afgesproken de resultaten van de werkgroepen aan de algemene bewonersvergaderingen voor te leggen alvorens wat dan ook te ondernemen.

De werkgroep rond het thema properheid kwam tot op heden nog niet samen. De werkzaamheden van de werkgroepen „lasten/charges” en „huurdersafgevaardigde/délégué” leidden tot een brief aan de Brusselse Haard waarin verduidelijking wordt gevraagd aangaande de lasten (waarom verdubbeling, inzage balans, lijst en kosten herstellingswerken, aanrekening waterverbruik, belasting ophaling huisvuil) en de huurders-afgevaardigde (taken en bevoegdheden, verkiezing, werking huurdersadviesraad). Om zoveel mogelijk bewoners van dit schrijven op de hoogte te brengen, werd besloten de brief voor verzending door alle huurders te laten ondertekenen. Dit stelde ons tevens in de mogelijkheid ook de bewoners die nog niet werden bezocht tijdens de enquêteronde te ontmoeten en de werking voor te stellen. De respons van de huurders die ondertekenden lag rond de 68%. Hieruit blijkt dat de meeste bewoners zich bij dit initiatief betrokken voelen. Op een volgende bewonersvergadering zal een deskundige van de Brusselse Haard worden uitgenodigd om een antwoord te geven op de gestelde vragen.

Werkzaamheden in het Houthulstboscomplex.

Het complex werd opgetrokken in 1924, bestaat uit één woonblok met meerdere woon-eenheden. Ongeveer 90 % is van Marokkaanse nationaliteit. Elementair comfort als douche en hadkamer ontbreken.

Aangezien dit appartementencomplex van de Brusselse Haard een volledig nieuw actieterrain was – zowel wat de huurders als de gebouwen betreft – was een eerste verkenning onmisbaar. Na kennisname en bundeling van de beschikbare gegevens uit het VUB rapport (Criminaliteitspreventie en een ontwerp van een lokaal

preventiemodel, 1991) werden de appartementsblokken bezocht.

Gelijktijdig met de aanvulling van deze gegevens werden de eerste "eigen" enquêtes afgenomen. Dit gebeurde van "deur tot deur" omdat er tot hiertoe geen andere instap was. Op deze contactname werd door heel wat personen met grote terughoudendheid gereageerd. Anderzijds konden we vaststellen dat na enkele dagen heel wat mensen wisten dat we op komst waren.

Tevens vond er een onderhoud plaats met een aantal „sleutelfiguren”:

- * de *conciërge* gaf zijn visie op het leven in en om de blokken en bracht reeds diverse constructieve voorstellen aan om de leefbaarheid te bevorderen;
- * de *huurdersafgevaardigde* bracht gegevens aan over de (gebrekkige) werking van de huurdersadviesraad. Deze elementen zijn belangrijk in de uitbouw van relaties met de beheersorganen van de Brusselse Haard;
- * een *animatrice van het Stad Brussel* is reeds meerdere jaren verantwoordelijk voor het Huis van het Kind (gesitueerd op de gelijkvloers van een van de appartementen) en heeft bevoorrechte contacten met kinderen en ouders, huurders in de blokken. Ze is bereid in de toekomst aan de uitbouw van het project mee te werken.
- * de *cantonnier* vertelde een onthutsend verhaal over zijn 15 jaar werkervaring in en om de complexen, vooral wat huisvuil en properheid betreft. Via deze contacten werd een grote hoeveelheid gegevens verzameld over de belangrijkste aspecten van het wonen in de blokken.

De buitenzijde van de blokken aan de Timmerwerfkaai

Tijdens de eerste bewonersvergadering van dit complex viel de onderlinge verdeeldheid onder een aantal aanwezigen op, in de zin dat huurders elkaar beschuldigden van het niet naleven van de richtlijnen. Voor de organisatoren betekende deze rivaliteit een extra probleem daar de heer De Doncker, voorzitter van de Brusselse Haard (ongevraagd en door toedoen van de huurdersafgevaardigde) aanwezig was op de bijeenkomst. Het was de bedoeling van de opbouwwerkers pas na enkele vergaderingen, tijdens dewelke een gezamenlijk actieplan zou worden opgesteld, naar de Brusselse Haard te stappen. Naast informatieve tussenkomsten (vb. over de aangekondigde renovatie van het complex) wees de voorzitter erop dat de bewoners zich onderling dienen te organiseren en zich moeten schikken naar de reglementen van de Brusselse Haard. Enkel op die manier kunnen sancties vermeden worden en kan de leefbaarheid in de blokken worden verbeterd.

De verdeeldheid onder de bewoners is een stok achter de deur voor de Brusselse Haard en dient daarom heel wat aandacht te krijgen van de opbouwwerkers. Na de eerste vergadering meldden een aantal aanwezigen ons dat het interessant kon zijn een afzonderlijke vergadering voor de vrouwen te organiseren (er was slechts één enkele dame aanwezig).

Reeds op de eerste samenkomst met de vrouwen werd de organisatie van een gezellig samenzijn afgesproken. Een drietal werkvergaderingen resulteerden in een geslaagde zaterdagmiddag die door de vrouwen zelf vorm kreeg.

Mensen leerden elkaar kennen en een werkgroep rond properheid (van de gemeenschappelijke ruimtes in de blokken) werd samengesteld. Momenteel wordt door deze groep een beurtrol voor het kuisen van trappen en gangen opgesteld en bij wijze van proef uitgeprobeerd in de drie blokken waar (o.a. door het feestje) de meeste mensen reeds gekend waren. Een eerste zichtbare stap dus naar zelforganisatie. Tevens wordt op voorstel van de vrouwen een knelpuntennota (vooral over de materiële toestand der panden) opgemaakt per blok.

I.v.m. deze „vrouwenwerking” dienen we de vraag in het achterhoofd te houden in hoeverre je als opbouwwerker meestapt in het cultuurpatroon van de doelgroep waarmee je emancipatorisch wil gaan werken, ook als het gaat over het winnen van vertrouwen. Anderzijds kunnen de basiscontacten met de vrouwen de werking stimuleren aangezien het juist zij zijn die heel wat tijd in de blokken doorbrengen. Aandacht dient ook te gaan naar het afstemmen van de werking van de vrouwengroep op de globale werking die nog niet heel duidelijk is geprofileerd rond een of ander thema. Bewonersvergaderingen zullen dit moeten uitklaren.

Een tweetal vaststellingen.

Ondanks het feit dat de beide sociale wooncomplexen zich slechts een paar honderd meter van elkaar bevinden, valt het op dat de bewoners van het Timmerwerfcomplex meer vertrouwd zijn met onze „Westerse” geplogenheden. Het Marokkaanse leefpatroon (man/vrouw relatie, participatie van de vrouwen) is nog veel sterker aanwezig in „Houthulst”. Het hoge percentage Marokkaanse huurders in Houthulst heeft hier waarschijnlijk mee te maken.

De binnenzijde van de blokken van de Timmerwerfkaai

Ook stellen we regelmatig vast dat de bewoners van Timmerwerf het Houthulstcomplex als minder waard en soms zelfs te mijden beschouwen; niet zelden spreekt met over de huurders van Houthulst als „ceux du Chicago” (verwijzend naar een vermeende „bende” die in de buurt opereerde).

Bijkomende elementen voor de werking.

De organisatie van het feest door de vrouwen van het Houthulstcomplex stelde ons eveneens in de mogelijkheid contacten te leggen met andere organisaties in de wijk en hen onze werking bekend te maken. Het gaat o.a. over de Halte Garderie (voor kleuteropvang), Jongeren Begijnhofwijk en het – reeds vermeldde – Huis van het Kind voor ontspannende en vormende activiteiten met kinderen en jongeren. Dergelijke contacten bieden ons de garantie dat de opbouwwerkactiviteiten in de blokken terdege zijn ingebed in het geheel van de multiculturele wijk en geven gestalte aan de steeds bepleitte samenwerking. Daar kinderen en jongeren voor hun ouders vaak dienen te vertalen, is het positief dat we ook met die groep jonge huurders goede contacten hebben. Duidelijke linken naar de wijk waarin de twee complexen zich bevinden en kennismaking met bewoners, waren er eveneens met de acties die we ondernamen rond het Bijzonder Plan van Aanleg Antwerpen-Yzer en Bijzonder BestemmingsPlan Antwerpen-Yzer bis. Dit plan voorziet op lange termijn in de verhuizing van een aantal groothandels in voedingswaren gelegen Diksmuide- en Ieperlaan (waar heel wat bewoners van de Brusselse Haard hun inkoop doen); het maakt de inplanting van hotelactiviteiten (o.a. tegenover het Timmerwerfcomplex) en kantoorruimten mogelijk. Dergelijke opwaardering van stadsbuurten gaat gepaard met speculaties die minder kapitaalkrachtige en kansarme bewoners in hun woonzekerheid bedreigen. De huurders van de sociale wooncomplexen dreigen dan in een ghetto terecht te komen waardoor normale relaties met de omliggende buurt onmogelijk worden. Middels meerdere bewonersvergaderingen, bekendmaking in de pers, een petitie en aanwezigheid op de hoorzittingen van de stad, maakten we onze bezwaren tegen het plan kenbaar.

In de maand september werd vanuit het opbouwwerk in de buurt grenzend aan het Houthulstboscomplex een bewonersvergadering georganiseerd rond de sluikestortplaatsen die er het straatbeeld ontsieren. Deze buurt wordt dagelijks bezocht door huurders van dit complex (o.a. moskee). Inmiddels is een „buurtcomité” in oprichting. Dit zal zich gaan richten naar de leefbaarheid van de buurt in ’t algemeen. Diverse samenwerkingsverbanden dienen te worden onderzocht.

Conclusie.

Bedoelde woningcomplexen situeren zich in een gebied dat uitgesproken kenmerken vertoont van maatschappelijke achterstelling en kansarmoede en bedreigd wordt door de opdoemende Europese constructie. De samenlevingsproblemen zijn van een zodanige aard dat zij niet enkel kunnen overgelaten worden aan de inspanningen van de bewoners zelf. Substantiële verbeteringen van de materiële infrastructuur moeten gekombineerd worden met vormen van sociale begeleiding, binnen de blokken en ook in de omliggende wijk. Het opzetten van dergelijke educatieve processen met deze mensen is niet vanzelfsprekend. Stapsgewijs werken aan problemen die aansluiten bij de directe leefwereld van de betrokkenen en die door hen zelf worden geformuleerd, biedt een goede instap zodat (een deel van) de beoogde bewonersgroepen zich aangesproken (zal) zullen voelen mee initiatieven te nemen, ook op langere termijn. Een continue inzet van middelen en personeel is hiertoe noodzakelijk. Ervaringsuitwisseling en teamvorming (zoals gepland in de nieuwe RISO-structuur) zullen voor de betrokken werkers de nodige ondersteuning bieden om de complexe en soms delicate opdracht tot een goed einde te brengen.

Jan Boon